

Metodika sčítání skorce vodního (*Cinclus cinclus*) v ČR

Martin Liška, Muzeum Českého lesa v Tachově

Ivan Mikuláš, Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky

Rok vydání: 2024

Cíle sčítání

- 1) Zjistit aktuální početnost skorce vodního na mapovaných tocích.
- 2) Zjistit využitelnost mostů na mapovacích úsecích k hnízdění a zimování skorce vodního.

Výběr lokalit

Ke sčítání si vybereme ucelený úsek vodního toku o minimální délce 20 km (případné změny budou konzultovány se zadavatelem), kde předpokládáme hnízdní výskyt skorce vodního. Skorec vodní většinou hnízdí na středně velkých vodních tocích – menší řeky III. a IV. řádu (v závislosti na místních podmínkách II. – V. řádu), případně větší a úživné potoky. Vyskytuje se na tocích s kamenitým dnem a dostatečně silným proudem k tvorbě peřejí nebo alespoň s přítomností vynořených kamenů, na kterých s oblibou sedává. V našich podmínkách obývá hlavně střední polohy a jen ojediněle vystupuje do nadmořské výšky nad 1000 m n. m. Vodítkem k výběru vhodného vodního toku může být také výskyt skorce vodního v nálezové databáze ochrany přírody - <https://portal.nature.cz/nd/find.php>.

Metodika terénních prací

Skorec vodní se zdržuje celoročně na tekoucích vodách, kde ho můžeme vidět odpočívat na kamenech čnících z vody, při lovu vodních bezobratlých nebo v typickém přímém letu nízko nad vodní hladinou. Často se prozradí nápadným a pronikavým hlasem „zrit“, případně hlasitým zpěvem, ve kterém se melodické tóny střídají s cvrčivými zvuky.

Na vybraných vodních tocích procházíme buď po břehu, nebo přímo tokem na celém vymezeném úseku. Alternativně můžeme vhodné toky splavovat na kánoí nebo jiném podobném plavidle. Během sčítání zapisujeme jen ty jedince, kteří nám proletí za záda, a až na konci sčítání zaznamenáme ty, které jsme tlačili ve směru svého pohybu před sebou.

Zapisujeme všechny viděné nebo slyšené jedince skorce vodního, konipase horského (*Motacilla cinerea*), ledňáčka říčního (*Alcedo atthis*), morčáka velkého (*Mergus merganser*), čápa černého (*Ciconia nigra*) a písíka obecného (*Actitis hypoleucos*). Nepovinné, ale žádoucí je zapisování dalších ochránářsky významných druhů ptáků, eventuálně prokázaná hnízdění dalších na vodu vázaných ptáků. U každého nálezu zapíšeme kromě druhu, počet, co je počítáno (jedinci, páry, mláďata, hnízda) a hnízdní kód (A1–C16).

Zvláštní pozornost pak věnujeme mostkům, vysokým skalním břehům, okolí jezů, apod., kde skorci s oblibou umísťují svá hnízda (velká kulovitá stavba s bočním otvorem nepříliš vysoko nad vodou). Během procházení toku zapíšeme také základní údaje o typu a stavu mostů (viz příloha 1) včetně fotodokumentace jedním celkovým snímkem a jedním snímkem spodní strany mostu. Skorci pod mosty nejen hnízdí, ale s oblibou také nocují. Zhodnocení jejich stavu tak poslouží nejen k povědomí o možných hnízdních příležitostech, ale také o místech vhodných k nocování skorců v zimních měsících. Metodika vyhledávání hnízd a dokumentace mostních konstrukcí jako hnízdišť a nocovišť skorce vodního je uvedena ve speciálním dokumentu.

Termíny

Každý vybraný úsek toku bude sčítán během hnízdní sezony jednou. Toky lze procházet kdykoli během dne v termínu od 20. března – 31. května, a to za vhodných klimatických podmínek, bez mlhy a deště. Termín sčítání přizpůsobíme aktuálním podmínkám na vodních tocích a neprovádíme ho během zvýšeného stavu vody!

Odevzdání dat

Výsledky mapování odevzdáváme:

1) ve formě nálezových dat všech ptáků uvedených v metodice terénních prací.

Nálezová data budou zadána do Nálezové databáze ochrany přírody (buď přímo nebo skrz mobilní aplikaci Biolog) nebo do Faunistické databáze České společnosti ornitologické (Avif). V případě zadávání nálezů do aplikace BioLog nebo databáze Avif se do poznámky k vycházce uveď „sčítání skorce vodního“. V případě zadávání dat do NDOP bude správně vyplněn název zdroje (práce): Sčítání skorce vodního, typ zdroje: terénní šetření a projektu OP Mon3: Monitoring a mapování.

2) v podobě vektorových dat všech zmapovaných úseků vodních toků.

Všechny úseky sčítaných toků budou odevzdány v podobě vektorových dat (formát shp., kml. nebo gpx.), případně je lze zakreslit do aplikace mapy.cz a do zprávy uvést odkaz na zakreslené linie.

3) ve formě závěrečné zprávy obsahující souhrnné výsledky mapování a vyplněný formulář s údaji o mostních konstrukcích.

Každý mapovatel::

1. vypracuje stručnou závěrečnou zprávu, součástí které budou souhrnná data o výsledcích sčítání (tab. 1)
2. vyplní formulář o mostních konstrukcích (předloha viz příloha 1, vzor vyplněného formuláře viz příloha). **Všechny údaje o mostech vyplňuje do online formuláře, který nalezne na: <https://forms.gle/jxTzDLhwhhJLgqC56>** (pro každý most je potřeba vyplnit formulář znovu).
3. zašle dvě fotografie každého mostu - celkový pohled a detail spodní strany mostu (příklady viz přiložený dokument *Metodika vyhledávání hnízd a dokumentace mostních*

konstrukcí jako hnízdišť a nocovišť skorce vodního). Zaslát je může přes úschovnu nebo přímo na e-mail katerina.rohova@nature.cz

Tab.1: Souhrnné výsledky sčítání skorce vodního

Název toku	Délka celkem (v km)	Datum sčítání	Počet teritorií skorce vodního	Počet teritorií konipase horského

Přílohy

Příloha 1. Formulář pro zjišťování údajů o mostních konstrukcích, nevyplněný.

most						kód		datum		
GPS										
délka	< 2	2 - 5	5 - 10	10 - 15	> 15	m	stav konstrukce	dobrý	špatný	
výška	< 1	1 - 2	2 - 4	4 - 8	> 8	m	stav pilířů	dobrý	špatný	
šířka	< 2	2 - 4	4 - 6	6 - 10	> 10	m	počet pilířů			
materiál		dřevo		kov	kámen	beton		kombinace		
počet odsedávek		0		1 - 5	6 - 10	11 - 20		> 20	ks	
hloubka vody		< 10	10 - 30	30 - 50	> 50	cm	při obvyklém stavu vody!			
hnízd		skorec		konipas h./b.		střízlík				
budka		skorec		konipas h./b.		poznámky				

Příloha 2. Formulář pro zjišťování údajů o mostních konstrukcích, vyplněný.

most	Úhlavka, most u soutoku se Mží					kód	U5	datum	15. 4. 2024	
GPS	49.7397078N, 12.9953986E									
délka	< 2	2 - 5	5 - 10	10 - 15	> 15	m	stav konstrukce		dobrý	špatný
výška	< 1	1 - 2	2 - 4	4 - 8	> 8	m	stav pilířů		dobrý	špatný
šířka	< 2	2 - 4	4 - 6	6 - 10	> 10	m	počet pilířů		3	
materiál:		dřevo		kov	kámen	beton		kombinace		
počet odsedávek		0		1 - 5	6 - 10	11 - 20		> 20	ks	
hloubka vody		< 10	10 - 30	30 - 50	> 50	cm	při obvyklém stavu vody!			
hnízd		skorec		konipas h./b.		střízlík		pozorován 1 pár		
budka		skorec		konipas h./b.		poznámky		skorce		